

Желтухіна А.О., здобувачка вищої освіти
другого (магістерського) рівня,
Державний податковий університет, м. Ірпінь, Україна
Захарчук Н.П., здобувачка вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Жмур Н.В., к.ю.н., доцент

ПРАВОВА СУТНІСТЬ ГОСПОДАРСЬКИХ СПОРІВ ТА ЇХ АЛЬТЕРНАТИВНЕ ВИРІШЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

На сьогоднішній день, Україна переживає складний період знаходячись в умовах військового конфлікту, який суттєво впливає на всі сфери життя суспільства, включаючи господарську діяльність. Оскільки господарські спори в умовах воєнного стану стають особливо гострими, враховуючи непередбачуваність ситуації, значні зміни в законодавстві та обмеження, які накладаються на економічну активність. Саме тому правова сутність таких спорів вимагає додаткової уваги і аналізу через особливості контексту, в якому вони виникають.

З метою належного правого аналізу даного питання доцільно було б виділити наступні специфічні характерні ознаки змісту поняття «господарський спір»: «це конфлікт двох і більше суб'єктів спору – зіткнення протилежних інтересів і поглядів, ситуація, в якій кожна зі сторін намагається зайняти позицію несумісну з інтересами іншої сторони; суб'єктом спору виступають два і більше суб'єкти господарювання, в значенні ст. 55 Господарського кодексу України [1]; це конфлікт, який виникає за наявності однієї з даних умов: створенні суб'єкта господарювання, організації господарської діяльності суб'єкта господарювання, припинення його діяльності, здійснення ним господарської діяльності, здійснення управління господарською діяльністю суб'єкта господарювання тощо; підставою конфлікту є окремі матеріальні суб'єктивні права (порушені, оспорювані, невизнані) або інтереси суб'єкта господарювання» [2, с. 178-179].

І саме в умовах воєнного часу, альтернативні методи вирішення господарських спорів стають надзвичайно важливими, зокрема медіація. Вони дозволяють сторонам знайти компроміс та вирішити суперечку шляхом діалогу, без необхідності витратити значні ресурси на судові процедури, які в умовах воєнного конфлікту можуть бути ще більш ускладненими та тривалими. Такі альтернативні методи сприяють збереженню партнерських стосунків між бізнесом та державою, сприяючи при цьому подальшому економічному відновленню та стабілізації країни.

З прийняттям в кінці 2021 року Закону України «Про медіацію»

відкрилася можливість врегульовувати спори, не звертаючись до суду та з найменшими ризиками і витратами. Відповідно до ч. 1 п. 4 ст. 1 ЗУ «Про медіацію»: «медіація - позасудова добровільна, конфіденційна, структурована процедура, під час якої сторони за допомогою медіатора (медіаторів) намагаються запобігти виникненню або врегулювати конфлікт (спір) шляхом переговорів» [3].

Умовами застосування процедури медіації в господарському процесі є: 1) наявність спору; 2) автономія волі сторін на його вирішення шляхом медіації. У період воєнного часу, медіація буде корисною в господарських спорах, зокрема в галузі сільського господарства та нерухомості. Згідно з даними Мінагрополітики загальні збитки від війни лише в сільському господарстві України сягнули \$4,3 млрд. Очевидно, конфлікти між бізнес-партнерами в даних галузях є прогнозованими та неминучими, зокрема спори щодо невиконання зобов'язань за договорами поставки, зберігання, оренди тощо. І в цьому аспекті, медіація може бути корисною та ефективною [4].

Метою медіації є досягнення згоди сторін, консенсусу, прийняття спільного рішення, яке задовольнить обидві сторони конфлікту. Особливість медіації як альтернативного способу вирішення господарського спору полягає в тому, що сторони економічного конфлікту самостійно обирають медіатора, який не ухвалює остаточне рішення для сторін, а сприяє вирішенню конфлікту шляхом організації й проведення примирювальних процедур, зокрема переговорів, так, щоб сторони конфлікту самостійно ухвалили спільне рішення зі спірного питання.

Отже, в контексті воєнного стану важливо розуміти, що господарські спори можуть масштабуватися та мають потенційно негативний вплив на економіку та соціальну сферу країни. Медіація виступає як ефективний та гнучкий механізм альтернативного вирішення конфліктів, що сприяє зменшенню напруги та відновленню співпраці між сторонами. Її застосування в умовах воєнного стану дозволяє забезпечити стабільність, прискорити процес відновлення економіки, та сприяти побудові мирного та процвітаючого суспільства. Такий підхід підтверджує важливість медіації як ефективного інструменту для забезпечення мирного співіснування та відновлення економічної активності в теперішніх умовах.

Література

1. Господарський кодекс України від 16 січ. 2003 року № 436-IV. Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2003. № 18, № 19–20, № 21–22. Ст. 144.

2. Минюк О.Ю., Сокол В.О. *Правова природа господарських спорів та їх альтернативне вирішення в умовах воєнного стану*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. «Міжнародне право ХХІ століття: сучасність та майбутнє», м. Ірпінь, 25 травн. 2022 р. Ірпінь, 2022. С. 177–180.

3. Про медіацію: Закон України від 16.11.2021 р. № 1875-IX. *Відомості*

Верховної Ради України. 2022. № 7, ст. 51.

4. Врегулювання спорів у воєнний час: медіація як ефективний спосіб.
URL: <https://interfax.com.ua/news/blog/843899.html> (дата звернення 24.03.2024).

УДК 346.9(043.2)

Зарудний Н.В., здобувач вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Нецька Л.С., к.ю.н., доцент

ВИЗНАЧЕННЯ ПІДСТАВ ДЛЯ ПЕРЕГЛЯДУ РІШЕННЯ ГОСПОДАРСЬКОГО СУДУ ЗА НОВОВІЯВЛЕНИМИ ОБСТАВИНАМИ

Як зазначає Л.М. Ніколенко, інститут перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами у господарському судочинстві забезпечує ухвалення справедливого та законного судового рішення і є додатковою гарантією та можливістю реалізації основної мети господарського судочинства – ефективного захисту порушених прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб і держави [1, с. 115]. В.А. Кройтор у своїй праці вказує на такі вирішальні складові нововиявленої обставини для судової справи як юридичного факту, що: 1) передбачений нормами права й тягне за собою виникнення, зміну або припинення правовідносин; 2) має істотне значення для вирішення цієї конкретної справи; 3) вже існував у момент звернення заявника до господарського суду і під час розгляду справи судом; 4) не міг бути і не був відомим ні особі, яка заявила про це згодом, ні суду, що розглядає справу [2, с. 263]. Ці доводи також і підтверджуються судовою практикою. Зокрема, в ухвалі господарського суду міста Києва у справі № 910/7352/19 суд вказував на необхідність одночасної наявності трьох умов для існування нововиявлених обставин: 1) існування на час розгляду справи; 2) обставини не могли бути відомі заявникові на час розгляду справи; 3) істотність даних обставин для розгляду справи [3]. Таким чином, можна визначити поняття перегляду судового рішення за нововиявленими обставинами як такого провадження, під час якого суд вирішує справу з урахування нових обставин, які мають істотне значення для розгляду справи, однак не були відомі з причин, незалежних від суду та сторін справи, що були зумовлені обґрунтованою об'єктивною помилкою.

Частина 2 статті 320 Господарського процесуального кодексу України визначає підстави для перегляду судового рішення за нововиявленими обставинами, серед яких найбільш складними для визначення є «істотні для справи обставини, що не були встановлені судом та не були і не могли